

Zagospodarowanie przestrzenne polskich obszarów morskich

Katarzyna Krzywda – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

Anna Stelmaszyk-Świerczyńska – Urząd Morski w Gdyni

Planowanie przestrzenne w obszarach morskich jest narzędziem coraz częściej używanym w celu realizacji polityki zrównoważonego rozwoju i zarezerwowania przestrzeni na różne rodzaje działalności, aby zapobiegać powstawaniu konfliktów przestrzennych.

W Polsce aktem rangi ustawowej regulującym morskie planowanie przestrzenne jest ustawa z dnia 21 marca 1991 roku o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (tj. Dz.U. z 2013 roku poz. 937 i poz. 1014.), zwana dalej ustawą o obszarach morskich. Zgodnie z art. 37a ustawy plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej będzie wydany w formie rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej i rozwoju regionalnego (dziś Ministra Infrastruktury i Rozwoju) w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw: środowiska, gospodarki wodnej, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, rolnictwa, rybołówstwa, transportu, spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej. Dzięki temu plan stanie się aktem prawa powszechnie obowiązującym.

W Ustawie o obszarach morskich określa się obszar planu – są to morskie wody wewnętrzne, morze terytorialne i wyłączna strefa ekonomiczna. Według projektu nowelizacji ustawy o obszarach morskich, który jest aktualnie procedowany w sejmie plany zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich rozstrzygają o:

- 1) przeznaczeniu, w tym funkcjach podstawowych, obszarów morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- 2) zakazach lub ograniczeniach korzystania z obszarów, z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody;
- 3) rozmieszczeniu inwestycji celu publicznego;
- 4) kierunkach rozwoju transportu i infrastruktury technicznej;
- 5) obszarach i warunkach:
 - a) ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego;
 - b) uprawiania rybołówstwa i akwakultury;
 - c) pozyskiwania energii odnawialnej;
- d) poszukiwania, rozpoznawania złóż kopalin oraz wydobywania kopalin ze złóż.

Funkcje podstawowe oznaczają wiodące przeznaczenia obszaru wydzielonego w planie, którego nie mogą zakłócać pozostałe dopuszczalne funkcje. Dopuszczalne funkcje obszaru oznaczają możliwe sposoby wykorzystania obszaru, których współistnienie nie wpłynie negatywnie na zrównoważony rozwój obszaru.

Plany zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, zwane dalej „planami”, mogą zawierać ustalenia informacyjne w zakresie przewidywanego rozmieszczenia inwestycji celu publicznego,

Organem właściwym w sprawie morskiego planowania przestrzennego jest odpowiednio minister właściwy do spraw gospodarki morskiej i dyrektor urzędu morskiego.

Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej przekazuje Komisji Europejskiej i odpowiednim państwom członkowskim kopie oraz wszelkie kolejne zmiany planów w terminie trzech miesięcy od daty ich opublikowania.

W 2013 roku wydano rozporządzenie (z dnia 5 sierpnia 2013 roku) w sprawie planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich (Dz. U. poz. 1051). Zgodnie z tym aktem prawnym organ sporządzający projekt planu jest zobowiązany podejmować rozstrzygnięcia służące realizacji celów i kierunków rozwoju określonych w:

- strategiach i programach rozwoju kraju,
- koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju – w zakresie osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju,
- planach zagospodarowania przestrzennego województw nadmorskich - w zakresie polityki przestrzennej tych województw,
- programach zadań rządowych - w zakresie zawartych w nich inwestycji celu publicznego dotyczących obszarów morskich objętych planem.

Art. 37b ust. 1 ustawy o obszarach morskich stanowi, że projekt planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej sporządza dyrektor właściwego dla obszaru objętego planem urzędu morskiego. Z tego wynika, że każdy z trzech

Dyrektorów Urzędów Morskich: w Gdyni, Słupsku i Szczecinie jest zobowiązany samodzielnie do opracowania projektu planu odpowiadającego obszarowi w zakresie właściwości terytorialnych.

W listopadzie 2013 roku, mając na uwadze obowiązujące przepisy, Dyrektorzy Urzędów Morskich w Gdyni, Słupsku i Szczecinie zawarli porozumienie o współpracy przy sporządzaniu:

- Studium uwarunkowań do planu;
- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Polskich Obszarów Morskich.

Zgodnie z treścią porozumienia Dyrektorzy Urzędów Morskich sporządzają jeden spójny projekt planu zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich części odnoszącej się do wyłącznej strefy ekonomicznej, morza terytorialnego oraz morskich wód wewnętrznych Zatoki Gdańskiej.

15 listopada 2013 roku opublikowano Obwieszczenie Dyrektorów Urzędów Morskich o przystąpieniu do procesu planistycznego (rys. 1).

Na stronach internetowych urzędów morskich Obwieszczenie było uzupełnione mapą (rys. 2).

Opracowanie studialne, które stanowi I etap zawartego porozumienia, wykonało kilka instytucji naukowo-badawczych z Instytutem Morskim jako liderem.

Określa ono uwarunkowania przestrzenne, prawne, gospodarcze, społeczne i przyrodnicze na potrzeby sporządzenia planu.

W trakcie wykonywania studium opracowano:

- analizę wniosków zgłoszonych do studium przez wiele zainteresowanych podmiotów (porty, gminy nadmorskie, rybaków, inwestorów farm wiatrowych i wielu innych),
- analizę wszelkich posiadanych danych (batymetrycznych, geologicznych, przyrodniczych, przebieg tras żeglugowych, łowiska i wiele innych).

Na potrzeby studium nie wykonano żadnych nowych badań. Pełni ono funkcję jakby „zdjęcia” stanu naszej obecnej wiedzy o obszarach, wskazując czasami miejsca, gdzie są niezbędne dodatkowe informacje.

Następnie będzie opracowany plan zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich w skali 1:200 000 z podziałem na trzy, w pełni kompatybilne z sobą części, odpowiadające obszarom właściwości terytorialnej dyrektorów urzędów morskich. Plan będzie składał się z części tekstowej i graficznej oraz będzie zawierał Prognozę oddziaływania na środowisko. Koordynatorem prac został Dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni.

Plan zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich obejmie: wyłączną strefę ekonomiczną, morze terytorialne, część morskich wód wewnętrznych oraz pas wód morskich położony pomiędzy linią podstawową, od której mierzy się szerokość morza terytorialnego, a granicami działek ewidencyjnych obszaru lądowego, przylegającymi do wód morskich. Plan nie będzie obejmował Zalewu Wiślanego, Zalewu Szczecińskiego oraz wód portowych ze względu na konieczność opracowania planów tych obszarów w dokładniejszej skali niż plan ogólny. Plany tych obszarów będą sporządzone w kolejnym etapie prac.

Zgodnie z przyjętym harmonogramem projekt planu zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich, wraz z oceną oddziaływania na środowisko oraz niezbędnymi konsultacjami społecznymi, powinien powstać w 2016 roku (w czerwcu 2015 roku złożono wniosek do Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój – POWER – o pozyskanie środków na realizację planu). Następnie są przewidziane uzgodnienia transgraniczne, w tym strategiczna transgraniczna ocena oddziaływania na środowisko. W harmonogramie przewiduje się, że całość prac obejmujących również opracowania planów wód portowych i zalewów powinna zakończyć się w 2022 roku.

Etap gromadzenia danych ma decydujący wpływ na jakość i przyszłą użyteczność planu. Administracja morska stanęła przed koniecznością rozstrzygnięcia między planem tworzoną przez wiele lat, obejmującym prowadzenie kosztownych i długotrwałych badań środowiskowych, a opracowaniem planu w krótszym czasie i za znacznie mniejsze pieniądze na podstawie dostępnych dziś danych zgromadzonych przez liczne in-

**OBWIESZCZENIE
DYREKTORÓW URZĘDÓW MORSKICH
z dnia 15 listopada 2013 r.**

Na podstawie art. 37b ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1991 r.
o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej
(Dz. U. z 2013r., poz. 934 z późn. zm.)
oraz art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji
o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska
oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
(Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

Dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni,
Dyrektor Urzędu Morskiego w Słupsku
i Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie
podają do publicznej wiadomości
informację o przystąpieniu do procesu planistycznego,
którego celem jest sporządzenie projektu
„Planu Zagospodarowania Przestrzennego Polskich Obszarów Morskich”.

Proces planistyczny zakłada opracowanie:
1) „Studium uwarunkowań do planu”,
2) „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Polskich Obszarów Morskich”.

Przedmiotowy plan obejmować będzie polskie obszary morskie w rozumieniu ustawy z dnia 21 marca 1991r. o obszarach morskich i administracji morskiej, §. obszar ograniczony:
– na zachodzie - granicą z wodami morza terytorialnego i wodami wyłącznej strefy ekonomicznej RFN,
– na wschodzie - granicą z wodami morza terytorialnego i wodami wyłącznej strefy ekonomicznej Rosji,
– na północy - zewnętrzną granicą polskiej wyłącznej strefy ekonomicznej,
– na południu - granicami działek ewidencyjnych obszaru lądowego przylegających do wód morskich,
z wyłączeniem morskich wód wewnętrznych określonych w art. 4 pkt 1, 3 i 4 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich i administracji morskiej.

Obszar objęty planem obrazuje rysunek opublikowany na stronach internetowych urzędów morskich.

Prace nad sporządzeniem planu będzie koordynował Dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni na podstawie porozumienia Dyrektorów Urzędów Morskich z dnia 14 listopada 2013r.

Wnioski do planu mogą być składane w terminie do dnia 31 stycznia 2014 r. na adres: Urząd Morski w Gdyni ul. Chrzanowskiego 10, 81-338 Gdynia lub elektronicznie na adres: planymorskie@umgdy.gov.pl.

Wzór formularza wniosku znajduje się na stronach internetowych urzędów morskich: www.umgdy.gov.pl; www.ums.gov.pl; www.umsi.gov.pl.

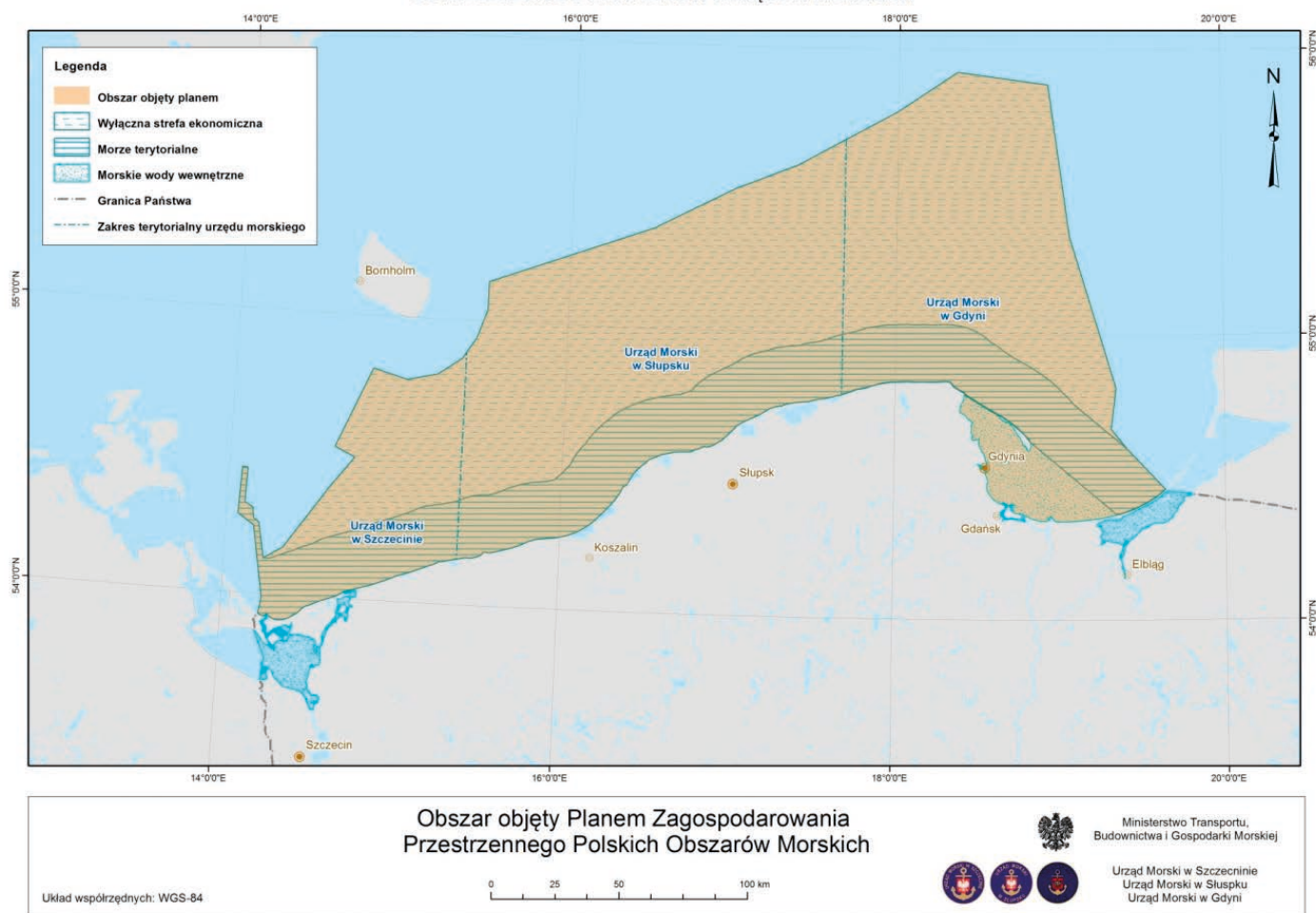
Wnioski dotyczące uwzględnienia w planie przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, po ich wstępnej akceptacji przez właściwego terytorialnie dyrektora urzędu morskiego, będą wymagały uzupełnienia o kartę informacyjną przedsięwzięcia, o której mowa w art. 3 pkt. 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni Dyrektor Urzędu Morskiego w Słupsku Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie
Andrzej Królikowski Tomasz Bobin Andrzej Borowicz

3260642

Rys. 1 Obwieszczenie Dyrektorów Urzędów Morskich o przystąpieniu do procesu planistycznego

OBWIESZCZENIE DYREKTORÓW URZĘDÓW MORSKICH

Rys. 2 Mapa polskich obszarów morskich objętych planem zagospodarowania przestrzennego w I etapie

stytucje naukowo-badawcze. W Polsce wybrano drugi wariant, z tym, że po opracowaniu planu ogólnego będą prowadzone badania uzupełniające i na ich podstawie, o ile będzie taka potrzeba, powstaną plany szczegółowe o dokładniejszej skali do obszarów intensywnie użytkowanych.

Prawnie przy opracowaniu ma również zastosowanie ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2013 roku poz. 1235 z późniejszymi zmianami). Na podstawie art. 46 pkt 1 tej ustawy plany zagospodarowania przestrzennego podlegają procedurze strategicznej, transgranicznej oceny na środowisko. Przepisy ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie regulujące udział społeczeństwa w ochronie środowiska będą również stosowane odpowiednio w trakcie opracowania planu zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich.

Działania w zakresie morskiego planowania przestrzennego podejmowane w ostatnim czasie przez administrację morską w Polsce są niewątpliwie efektem intensyfikacji działań na płaszczyźnie międzynarodowej. W 2013 roku Komisja Europejska przedstawiła projekt dyrektywy w sprawie morskiego planowania przestrzennego i zintegrowanego zarządzania obszarami przybrzeżnymi. Polski Rząd, mimo że wcześniej popierał inicjatywę opracowania wiążących regulacji w tym zakresie,

po zapoznaniu się ze szczegółami projektu przyjął negatywne stanowisko wobec jego procedowania i przyjęcia w proponowanym przez Komisję brzmieniu. Polski Parlament podzielił to stanowisko. Projekt dyrektywy faktycznie naruszał wyłączne kompetencje państw członkowskich UE w zakresie planowania przestrzennego na lądzie, ingerując głęboko w procesy zintegrowanego zarządzania obszarami przybrzeżnymi. Ponadto, nakładał wiele obciążeń administracyjnych, jak np. obowiązek rewizji w odstępach trzyletnich morskich planów zagospodarowania przestrzennego i sporządzania obszernych sprawozdań dla Komisji Europejskiej. Ustanawiał obowiązkowy katalog sposobów użytkowania morza, który miał być uwzględniany w planach. Ponadto, projekt dyrektywy wprowadzał obowiązek wymiany danych przestrzennych między sąsiadującymi państwami nadbrzeżnymi, dając prawo Komisji Europejskiej do określenia w terminie późniejszym szczegółowego katalogu danych (te regulacje nie przystawały do przyjętych już przepisów regulujących wymianę danych przestrzennych INSPIRE). W końcu Komisja Europejska miała uzyskać uprawnienia do wydawania aktów wykonawczych i delegowanych. Nie do przyjęcia był również obowiązek opracowania planów w ciągu 36 miesięcy od daty przyjęcia dyrektywy. Projekt nakładał co prawda bezwzględny obowiązek uzgadniania planów przez sąsiadujące państwa, jednak nie zawierał propozycji zasad współpracy oraz procedury uzgodnień transgranicznych planów w zakresie proponowanych sposobów użytkowania obszarów morskich.

Rezultatem prac Grupy Przyjaciół Prezydencji Rady UE do spraw Zintegrowanej Polityki Morskiej, przy dużym i konsekwentnym zaangażowaniu przedstawicieli Polski i znacznym oporze ze strony Komisji Europejskiej, jest zupełnie nowy tekst projektu dyrektywy w sprawie morskiego planowania przestrzennego z dnia 23 lipca 2014 roku. Ostateczny i obowiązujący tekst dyrektywy nie zawiera przepisów, których implementacja mogłaby stanowić problem lub skutkować dodatkowymi obciążeniami finansowymi i administracyjnymi dla Polski. W celu jej wdrożenia do prawa krajowego ustawa o obszarach morskich jest obecnie zmieniana. Dyrektywa w obecnym brzmieniu nie zawiera przepisów regulujących proces zintegrowanego zarządzania obszarami przybrzeżnymi, pozostawiając jedynie wymóg, by przy opracowaniu planu uwzględnić wzajemne oddziaływanie morza i lądu. Nie zawiera definicji morskiego planowania przestrzennego, ale ustanawia ramy planowania przestrzennego obszarów morskich mające przyczynić się do zrównoważonego rozwoju obszarów morskich oraz zrównoważonego wykorzystania zasobów morza.

Państwa członkowskie w trakcie opracowania planów powinny wziąć pod uwagę kwestie gospodarcze, społeczne i środowiskowe, stanowiące trzy podstawowe filary zrównoważonego rozwoju i przy zastosowaniu podejścia ekosystemowego. Plany mają uwzględniać odpowiednie do obszaru sposoby użytkowania morza, takie jak: rybołówstwo, pozyskiwanie energii, transport morski, wydobywanie kopalin, turystykę, podmorskie kable i rurociągi, obszary chronionej przyrody, poligony wojskowe. Podkreślić należy, że lista zawarta w projekcie dyrektywy zawiera przykładowe sposoby użytkowania, które państwo członkowskie może, ale nie musi, uwzględnić. Ponadto projekt obliguje państwa członkowskie do zapewnienia udziału społeczeństwa w procesie planowania. Plany powinny powstać na podstawie najlepszych dostępnych danych przestrzennych, a państwa członkowskie mają same określić potrzeby i zorganizować wymianę tych danych. Dyrektywa nie nakłada obowiązku gromadzenia nowych danych na potrzeby planowania przestrzennego. Państwa członkowskie będą przysyłały Komisji Europejskiej plany zagospodarowania przestrzennego, które mają powstać nie później niż do końca marca 2021 roku.

Obecny stan prac nad sporządzeniem planów zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich należy ocenić jako dobry. Terminy określone w projekcie dyrektywy są zgodne z polskim harmonogramem prac i możliwe do utrzymania. W wytycznych w zakresie uzgodnień transgranicznych mówi się o wzajemnej współpracy i konsultacjach, jednak dobra wola może okazać się niewystarczająca w przypadku konfliktu interesów, który uniemożliwi uzgodnienie np. przebiegu inwestycji infrastrukturalnych czy tras żeglugowych. Kwestia sposobu opracowania spójnych planów zagospodarowania przestrzennego dla całego Bałtyku musi stać się przedmiotem pilnych prac w gronie państw bałtyckich. Polska na forum HELCOM-VASAB zaproponowała przedstawienie projektu takich rozwiązań.

Podsumowując, proces morskiego planowania przestrzennego w Polsce postępuje we właściwym kierunku, co w stosunkowo niedługim czasie może przełożyć się na opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich. Nie będzie to jednak droga łatwa. Wymaga ona postępowania zgodnie z harmonogramem i przy wysiłku wszystkich zainteresowanych instytucji oraz innych zaangażowanych podmiotów. Tylko konsekwentne podejście może zapewnić osiągnięcie za-

mierzzonego celu, którym jest posiadanie przez Polskę planu zagospodarowania polskich obszarów morskich.

Już z powstałego w 2014 roku Studium, które jest dostępne na stronie Urzędu Morskiego w Gdyni, możemy czerpać zgromadzoną w tym jednym miejscu wiedzę o morzu pod adresem <http://www.umgdy.gov.pl/?cat=96>.

Mamy tam analizy :

- uwarunkowań prawnych i instytucjonalnych,
- uwarunkowań oceanograficznych,
- uwarunkowań przyrodniczych,
- uwarunkowań wynikających ze sposobu zagospodarowania obszaru przybrzeżnego,
- brzegu morskiego i jego zagrożeń, przekształceń i ochrony,
- wykorzystywania obszarów morskich przez rybołówstwo,
- uwarunkowań wynikających z rozwoju żeglugi i portów,
- uwarunkowań wynikających z niemobilnych form użytkowania obszarów morskich, takich jak:
 - energetyka wiatrowa,
 - podmorskie dziedzictwo kulturowe,
 - składowiska,
 - zatopiona broń chemiczna,
 - obrona narodowa i bezpieczeństwo,
 - wydobywanie kruszywa.

Przykładowo, co do zatopionej broni chemicznej w Bałtyku, w tym w polskich obszarach morskich lub w ich pobliżu, możemy dowiedzieć się, że amunicja zatopiona po drugiej wojnie światowej w Bałtyku stanowi istotny problem zarówno dla użytkowników morza, jak i dla środowiska. Na bałtyckie składowiska trafiła często broń chemiczna razem z amunicją konwencjonalną – co stwarza dodatkowe niebezpieczeństwo wybuchu. Do morza wrzucano pojemniki zawierające bojowe środki trujące, nie rozbrojone bomby i pociski artyleryjskie. Poparzenia wyłowioną bronią chemiczną wśród bałtyckich rybaków zdarzają się do dzisiaj. Od 1952 roku w polskiej strefie ekonomicznej odnotowano 29 przypadków kontaktu z wyłowionymi z morza środkami bojowymi z II Wojny Światowej. Najczęściej broń chemiczna była znajdowana podczas połowu ryb.

Wnioski do planu zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich wynikające z rozdziału dotyczącego broni chemicznej są następujące:

- należy wziąć pod uwagę istniejące obszary składowania urobku,
- nie należy dopuszczać do wyznaczania obszarów składowania urobku na perspektywicznych złożach piasku do umocnień brzegowych,
- należy wziąć pod uwagę istniejące zagrożenie i wyznaczyć strefy zamknięte lub ograniczonego użytkowania w obszarach składowania zatopionej broni chemicznej,
- wszelkie badania pod inwestycje na polskich obszarach morskich powinny również zakładać poszukiwania potencjalnych elementów zatopionej amunicji.

W Polskiej Strefie Ekonomicznej wytypowano pięć rejonów, w których istnieje ryzyko porażenia ludzi lub skażenia statków zatopioną bronią chemiczną. Nieoficjalnie mówi się

o 60 takich miejscach. Są to: okolice Bornholmu – pogranicze z duńską wyłączną strefą ekonomiczną (głębokość 70–105 m; bomby, amunicja artyleryjska, miny oraz pojemniki z iperytem, związkami arsenu, chloroaceto-fenonem), Dziwnowa (głębokość 102 m; pociski artyleryjskie z iperytem, luizytem, Clark oraz Clark II), Kołobrzegu (głębokość 65 m; bomby, amunicja artyleryjska, miny oraz pojemniki z iperytem, luizytem, Clark i i Clark II, chloroacetofenonem), Darłowa (głębokość 90 m; bomby z iperytem) oraz Helu (głębokość 105 m; bomby, amunicja artyleryjska, miny oraz pojemniki z iperytem, luizytem, Clark i i Clark II, chloroacetofenonem). Jednak największym nieoficjalnym rejonem na polskich wodach jest Głębia Gdańska, gdzie według niektórych źródeł zatopiono około 60 ton amunicji zawierającej gaz musztardowy [Bełdowski, 2013]. W 1954 roku doszło tu do dwóch incydentów w trakcie połowów – zidentyfikowano wtedy obecność iperytu.

WNIOSKI

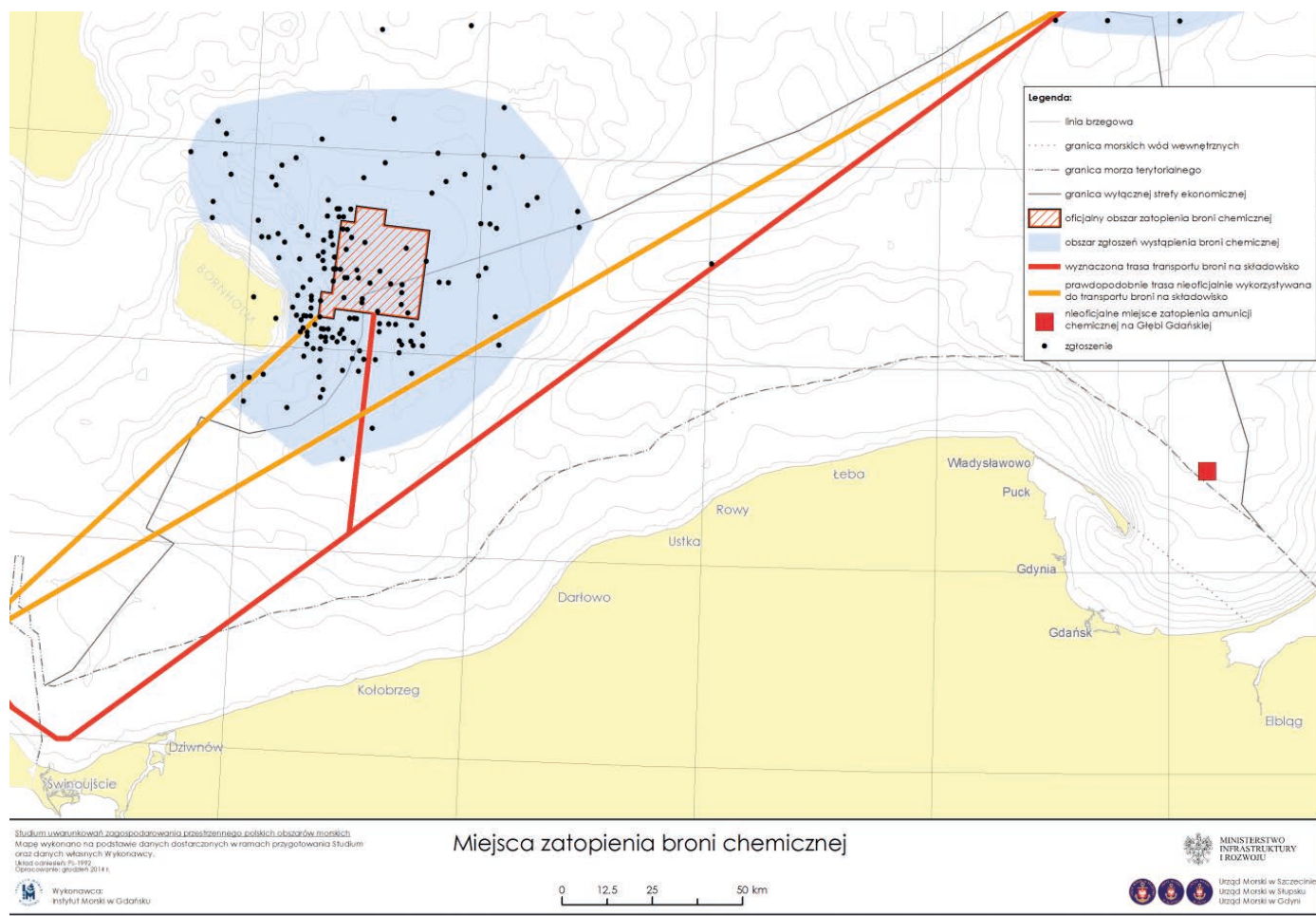
W 2004 roku międzynarodowy program Modelowanie Ryzyka Środowiskowego Związanego z Zatopioną Amunicją Chemiczną (MERCW) doprowadził do szczegółowego opisu składowiska w pobliżu wyspy Bornholm. W 2010 roku w ramach Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego sformułowano projekt flagowy „Ocena potrzeby usuwania broni chemicznej”, koordynowany przez polskie władze (Główny

Inspektorat Ochrony Środowiska), zaś w 2011 roku Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego dofinansował projekt Chemiczna Amunicja – Poszukiwanie i Oszacowanie (CHEMSEA), o którym była mowa w I rozdziale Studium. Powołano również nową grupę tematyczną w ramach Komisji Helsińskiej pod nazwą MUNI. Raport tej grupy ukazał się w 2013 roku [HELCOM MUNI, 2013], zaś wyniki programu CHEMSEA ukazały się w roku 2014 [Bełdowski, 2013].

Oficjalne bałtyckie składowiska zatopionej amunicji chemicznej znajdują się w Głębi Gotlandzkiej, Głębi Bornholmskiej i na Skagerraku, przy czym pojawiają się uzasadnione podejrzenia, że istnieją także nieoficjalne składowiska broni chemicznej (rys. 3), w których oficjalnie zatapiało się jedynie amunicję konwencjonalną (Głębia Gdańska 104 i Rynna Słupska). Z powodów błędów nawigacyjnych, złego oznakowania rejonów zrzutu czy sposobu zatapiania (w drewnianych dryfujących skrzynkach) rejon zagrożenia występowaniem broni chemicznej są większe niż przewidywano.

W odniesieniu do portów o ponadlokalnym znaczeniu zano-towano w Studium następujące wnioski do planu:

- należy wziąć pod uwagę, że rozwój będzie ukierunkowa-ny na rozbudowę istniejących portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki RP, a nie na budowę nowych obiektów; będzie rosła zarówno liczba połączeń, jak i wielkość przyjmowanych statków przy ich krótkim czasie pobytu w porcie;

Rys. 3 Miejsca zatopienia broni chemicznej

- należy zarezerwować teren pod rozwój tychże portów „w kierunku morza”;
- należy wziąć pod uwagę istnienie kotwiczowisk i torów wodnych, prowadzących do portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki RP, pozwalających na przyjmowanie największych wchodzących na Bałtyk jednostek oraz zwrócić uwagę na bezpieczeństwo nawigacji w sytuacji rosnącej intensywności żeglugi na torach podejściowych i wzrostu wielkości jednostek;

oraz braki wiedzy:

- istniejące dokumenty strategiczne portów nie zawsze pozwalają precyzyjnie określić zapotrzebowanie na przestrzeń morską pod ich cele rozwojowe.

W odniesieniu do małych portów wykonano analizę obecnie występujących funkcji gospodarczych; przewidywane kierunki aktywizacji i wskazano następujące wnioski do przyszłego planu:

- można oczekiwać, że znaczenie portów lokalnych będzie rosło wraz z wzrostem zamożności Polaków i Polski oraz integracją portów w kompleks gospodarek lokalnych; dynamiczne przekształcenia pojawiają się w Mrzeżynie;
- należy, zgodnie z zapisami *ustawy o portach i przystaniach*, zagwarantować każdemu portowi możliwość bezpiecznego podejścia od strony morza oraz zachowania niezbędnych do jego potrzeb składników akwatorium (red, kotwiczowisk, obrotnic);
- należy wziąć pod uwagę, że porty lokalne przewidują korekty swoich granic terytorialnych; trudno jednak na podstawie ich dokumentów strategicznych wyrokować, na ile dotyczy to przestrzeni morskiej; rezerwa przestrzenna powinna być dostosowana do możliwości pojawienia się nowych funkcji, w tym budowy nowych marin czy aktywizacji przeladunków;
- porty zlokalizowane najbliżej farm wiatrowych mogą być portami bazowymi do wszelkiego rodzaju usług związanych z budową i eksploatacją elektrowni morskich, a uzyskana z nich energia – wykorzystana w naj-

bliższym otoczeniu portów; ze względu na wielkość, dostępność od strony morza i lądu, parametry techniczne, pełnione funkcje i rezerwy w wykorzystaniu nabrzeży i terenów portowych w polu zainteresowania mogą znaleźć się przede wszystkim porty: Kołobrzeg, Darłowo, Ustka i Władysławowo;

- rozwój kwalifikowanej bazy obsługi turystyki morskiej, żeglarstwa i innych sportów wodnych będzie następować zarówno poprzez wykorzystanie istniejących obiektów hydrotechnicznych w portach, jak i poprzez rozbudowę, która powinna być połączona z aktywizacją zaplecza portów na potrzeby usług towarzyszących (zaplecze techniczne, remonty, zimowanie jachtów, wynajem sprzętu, organizacja kursów i szkoleń);
- należy uwzględnić potrzeby związane z zapewnieniem dobrej dostępności obu zalewów: Szczecińskiego i Wiślanego do Bałtyku oraz portów lokalnych tam zlokalizowanych.

Zidentyfikowano również występujące braki wiedzy na temat:

- informacji dotyczącej podmiotów gospodarczych związanych i korzystających z poszczególnych portów,
- strategii rozwoju części portów, zatem trudno odczytać kierunki ich rozwoju,
- istniejących dokumentów strategicznych portów nie zawsze pozwalających precyzyjnie określić ich strategiczne zapotrzebowanie na przestrzeń morską na cele rozwojowe.

Podsumowując, już obecnie, przed wykonaniem ostatecznego dokumentu planu, „Studium Uwarunkowań Zagospodarowania Przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestrzennymi” wykonane pod nadzorem merytorycznym i organizacyjnym Instytutu Morskiego w Gdańsku w szczególności pani Magdy Matczak i pana Jacka Zauchy, stanowi olbrzymie i bardzo kompletne źródło wiedzy o polskich obszarach morskich i możliwościach korzystania z nich.